

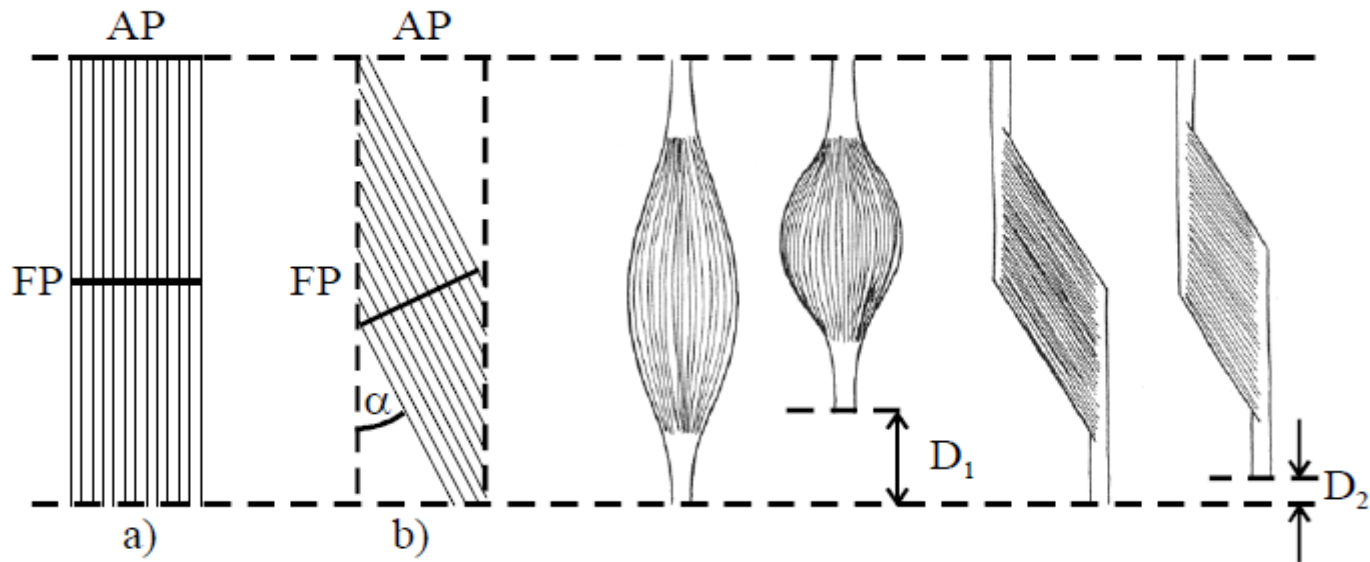
Mechanické vlastnosti kosterního svalu

mechanické vlastnosti, gradace svalového napětí,
Hillův tříprvkový model, závislost svalové síly na
parametrech svalové kontrakce

Obecné vlastnosti svalového systému

- iritabilita (dráždivost) – odpověď na podnět,
  - konduktivita (vodivost) – vedení vzruchu,
  - kontraktilita (stažlivost) – aktivní změna délky,
  - adaptabilita – přizpůsobení tvaru a možnost regenerace.
-
- Svalová redundance (nadbytečnost) – více svalů, než je teoreticky třeba – nahraditelnost, stabilita, odlehčení atd.

Architektura svalu

α – úhel zpeření

FP – velikost fyziologického průřezu

AP – velikost anatomického průřezu

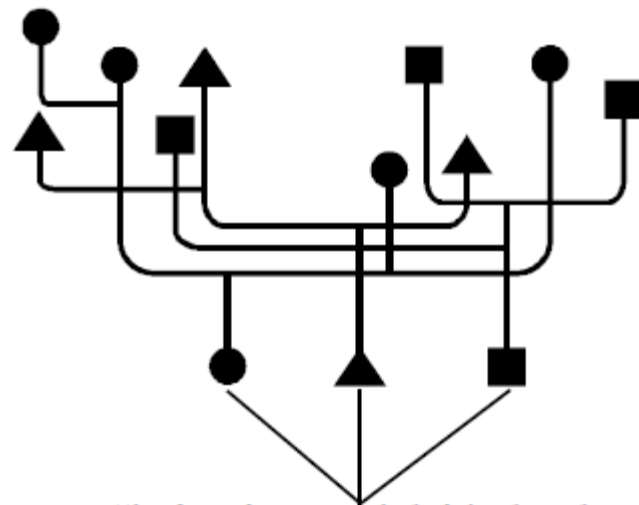
D_1 (D_2) – velikost zkrácení pro nezpeřený (zpeřený sval)

Nezpeřený sval - větší zkrácení

Zpeřený sval - větší síla

Motorická jednotka

- Skupina svalových vláken stejného typu inervovaná jedním motoneuronem (tři až tisíce)
- Nejmenší část svalu schopná nezávislé kontrakce
- Její vlákna rozptýlena po svalu mezi vlákny jiných motorických jednotek

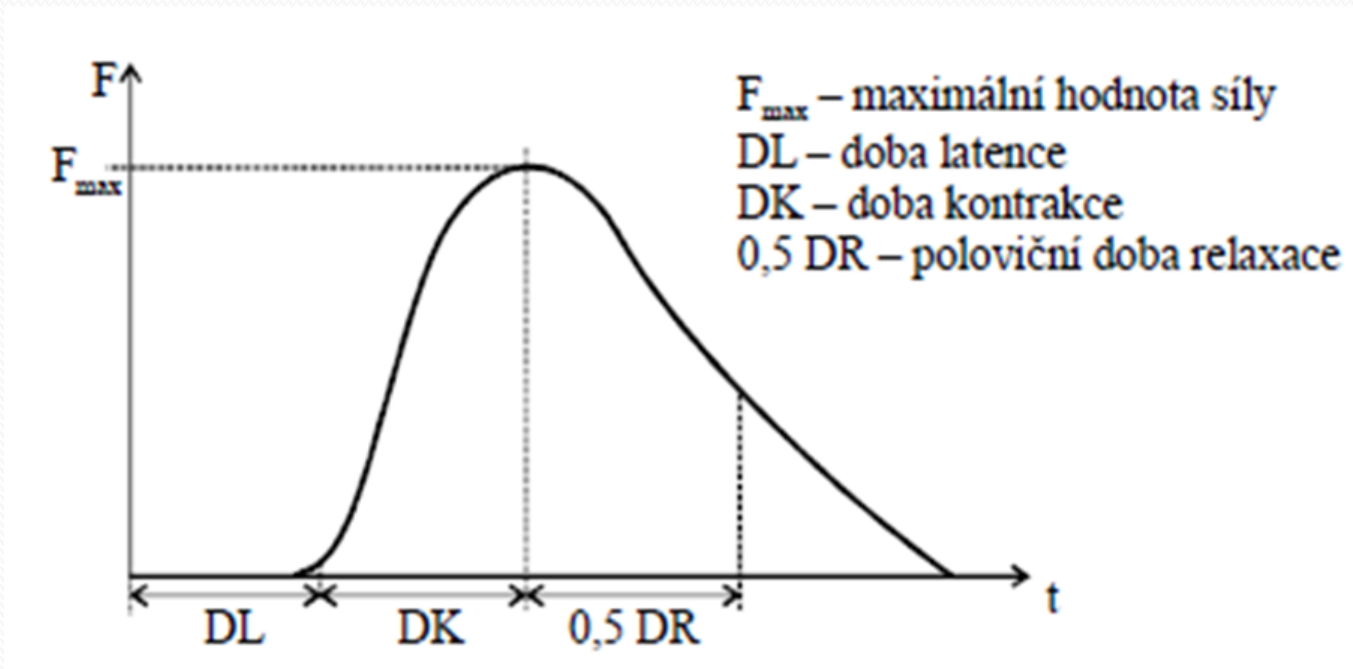

Tři různé motorické jednotky,
každá je tvořena vlákny stejného typu.

Aktivita motorické jednotky

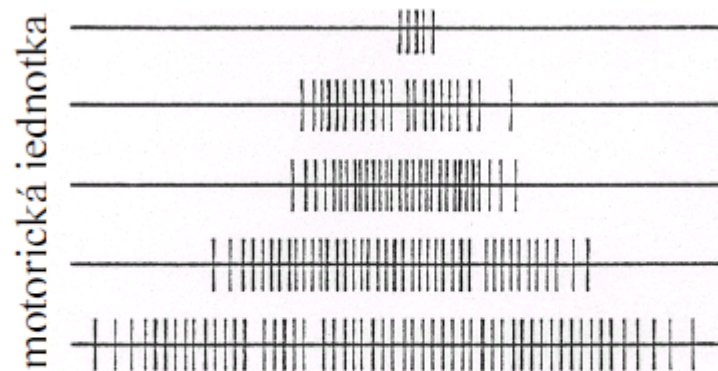
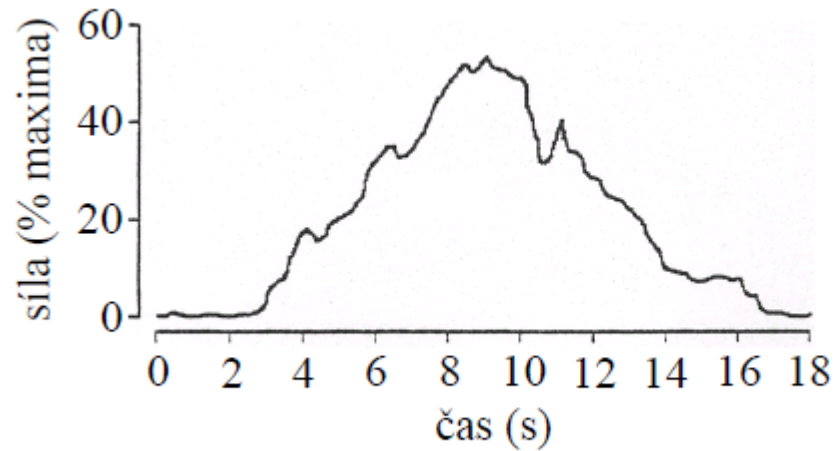
Princip „vše nebo nic“

Závislost síly na čase

Gradace svalového napětí

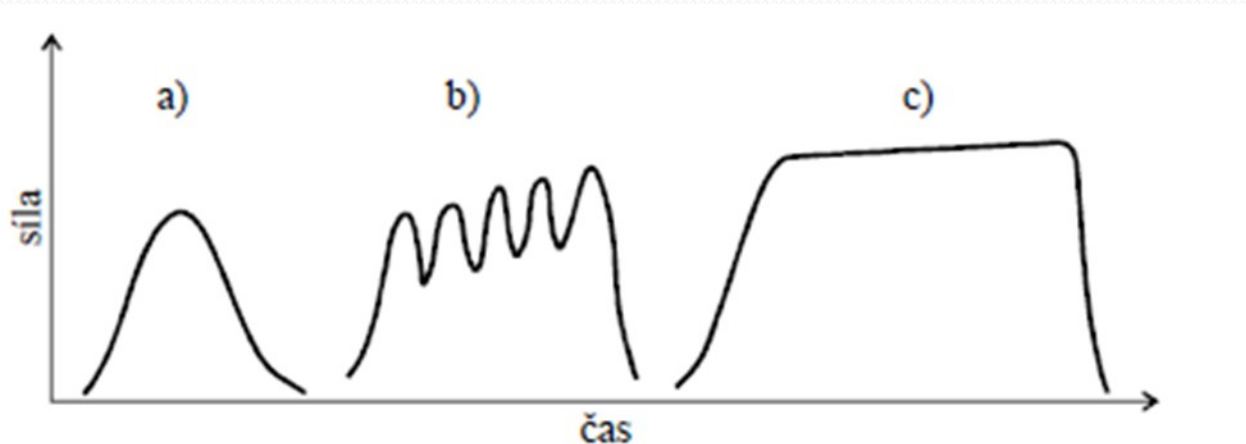
- Pro dosažení odpovídajícího napětí svalu jsou využívány principy prostorové a časové sumace, zapojovány jsou oba mechanismy
- **Prostorová sumace**
  - ke kontrakci motorických jednotek nedochází v jednom okamžiku, vzruch přichází do různých částí svalu fázově posunutý.
  - Podle nároku na sílu se aktivují další jednotky - **Adrian-Bronckův zákon**
  - První se pak odpojují ty, co se připojily jako poslední

Princip prostorové sumace pro pět motorických jednotek
(upraveno podle Enoka, 2008)

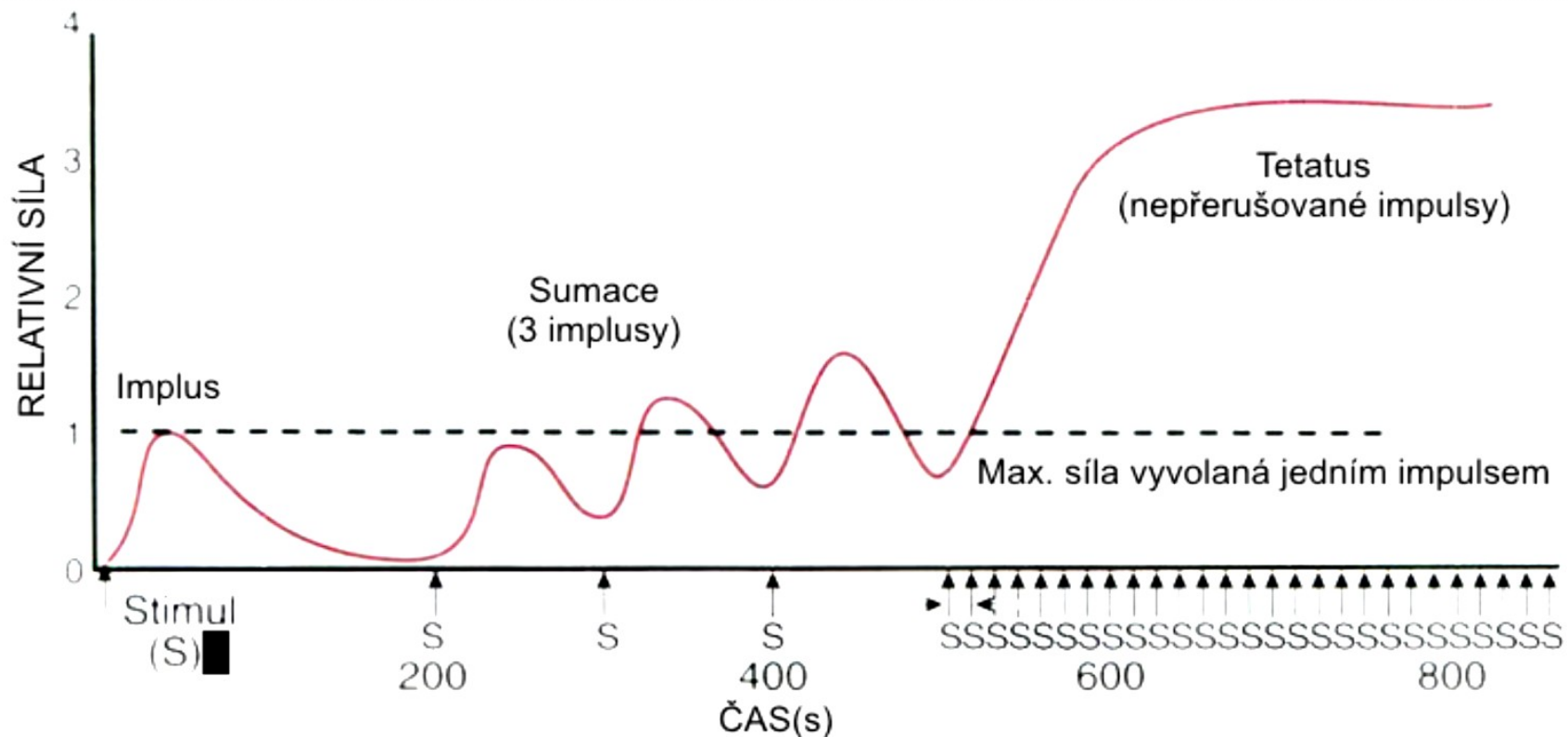
• Časová sumace

- Zvýšení frekvence vzruchů aktivujících motorickou jednotku
- Postupně nedosahují úplné relaxace (7-10Hz) – neúplný tetanus
- Vyhlazení dílčích maxim (30 Hz) – hladký tetanus
- Pro kratší svaly je třeba vyšší frekvence pro dosažení maximální síly

Závislost síly na čase při záškubu (a), vlnitém tetanu (b) a hladkém tetanu (c)

Variace v tvorbě síly v závislosti na stimulační frekvenci (Kenney, Wilmore, & Costill, 1999).

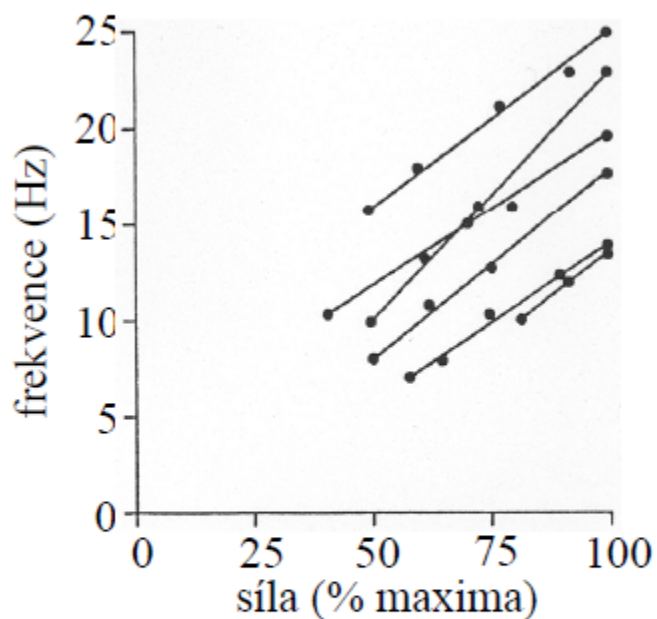
Gradace svalového napětí

- Zapojuvany oba mechanismy podle druhu pohybu, např.

<i>Úroveň svalového napětí</i>	<i>Způsob gradace</i>
10–30 %	Nárůst frekvence vzruchů 2–30(40) Hz u malého počtu motorických jednotek.
30–70 %	Nárůst počtu zapojených motorických jednotek.
70–100 %	Zvýšení frekvence vzruchů u zapojených motorických jednotek.

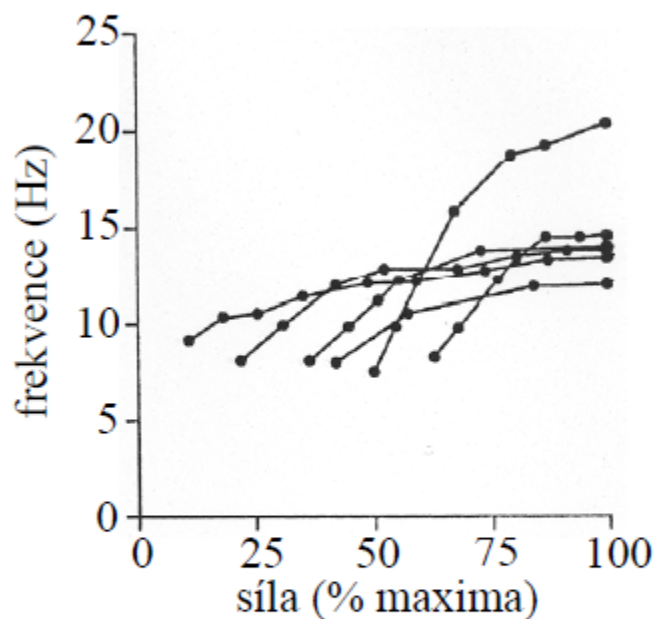
Pro fázické svaly je vztah mezi frekvencí a svalovou silou lineární, pro tonické svaly je tato závislost nelineární, nárůst síly v závěrečné části je méně dynamický.

fázické motorické jednotky

vhodnější v dynamických situacích

tonické motorické jednotky

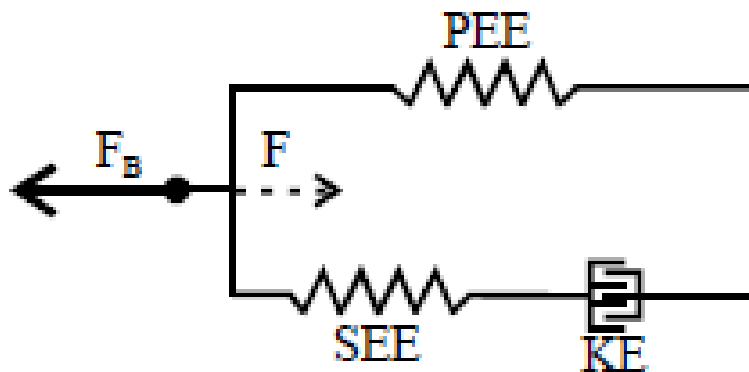

menší síla, menší unavitelnost

Obr. 4.8 Závislost mezi velikostí síly a frekvencí vzruchů pro tonické a fázické motorické jednotky (upraveno podle Enoka, 2008)

Hillův tříprvkový model jednotky sval - šlacha

- vyjádření činnosti svalu při různých typech svalové kontrakce (izometrická x anizometrická – koncentrická, excentrická)

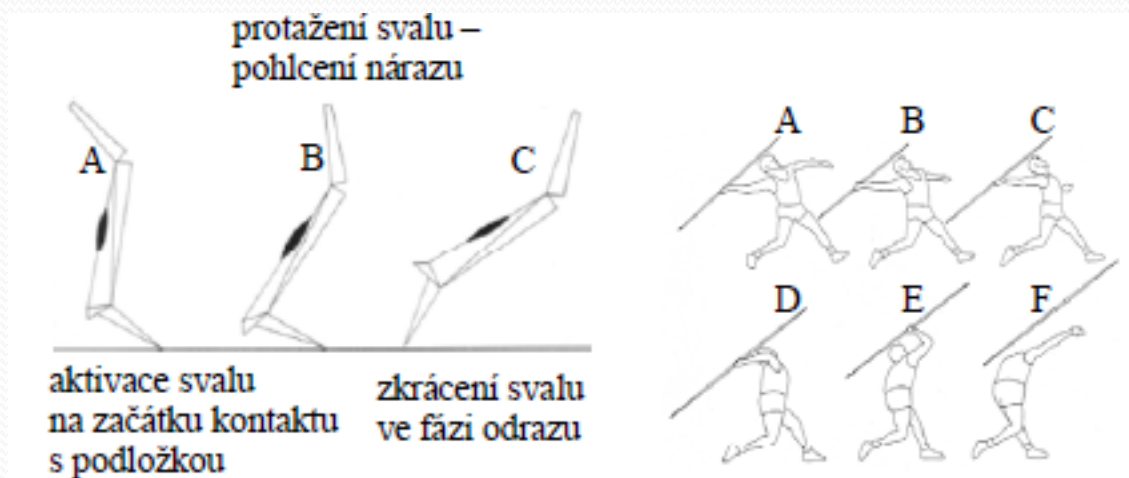
KE – kontraktilní element
SEE – sériový elastický element
PEE – paralelní elastický element
F – tahová síla svalu
F_B – síla břemene, působení
vnějšího prostředí

Hillův tříprvkový model

- **Kontraktilní element** – (KE; aktinová a myozinová vlákna)
  - Vyjadřuje silově-rychlostní možnosti svalu (sarkomery). Někdy bývá dále rozdělen na dvě složky, kdy myofilamenta ovlivňují velikost síly a efekt viskozity se podílí na rychlostních parametrech.
- **Sériový elastický element** – (SEE; šlacha)
  - Má funkci pružiny. Přenáší mechanickou energii produkovanou KE na okolní prvky a částečně ji pohlcuje. Při pohybech, které jsou typické rychlým střídáním svalové kontrakce, je rozhodující pro ukládání elastické energie.
- **Paralelní elastický element** – (PEE; vazivové struktury svalu)
  - Může působit proti protažení pasivního svalu. To umožňuje zabránit přetržení svalu (při nedostatečné aktivitě KE) při nadměrném působení vnějších sil.

SSC cyklus (stretch – shortening cycle = protahovací – zkracovací)

- Vnější energie, která způsobuje protažení elastických elementů, se ukládá ve svalech ve formě deformační energie.
- Po excentrické svalové kontrakci lze tuto energii využít pro zrychlení pohybu dané části těla při kontrakci koncentrické
- princip plyometrických cvičení

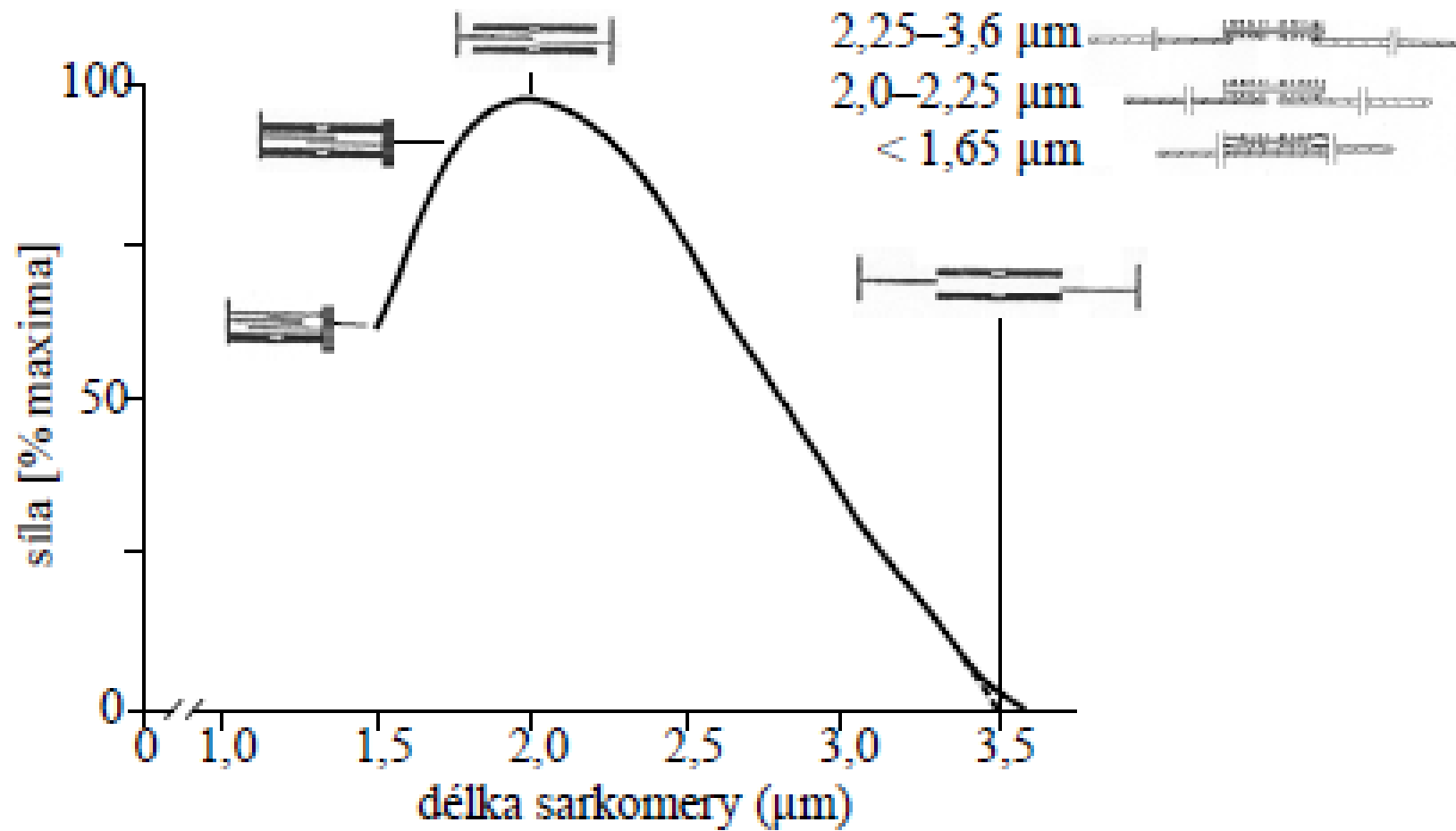
Závislost svalové síly na parametrech svalové kontrakce

- výsledná svalová síla je součtem aktivní a pasivní síly.
- aktivní síla je určena počtem příčných můstků, počáteční délkou svalových vláken, rychlostí kontrakce, plochou fyziologického příčného průřezu
- pasivní síla závisí na tření v kloubu; odporu vazů, kloubního pouzdra a kůže; stlačování a protahování interartikulárních prvků

Velikost síly vs. délka sarkomery

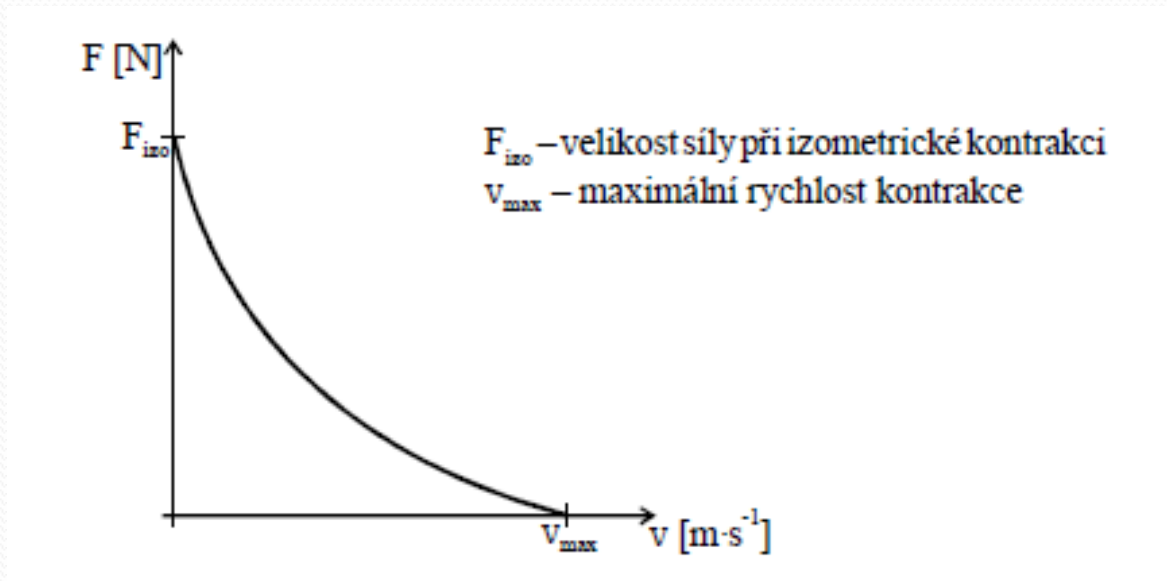
- Maximálního napětí svalového vlákna je dosaženo při délce sarkomery kolem 2,0 až 2,5 μm , kdy je vytvořen maximální počet příčných můstků.
- Při zmenšení délky sarkomery pod 2 μm se aktivní napětí snižuje, protože dochází k překrytí tenkých filament na opačných koncích sarkomery, které jsou opačně polarizované.
- S dalším zmenšením délky je pokles napětí strmý

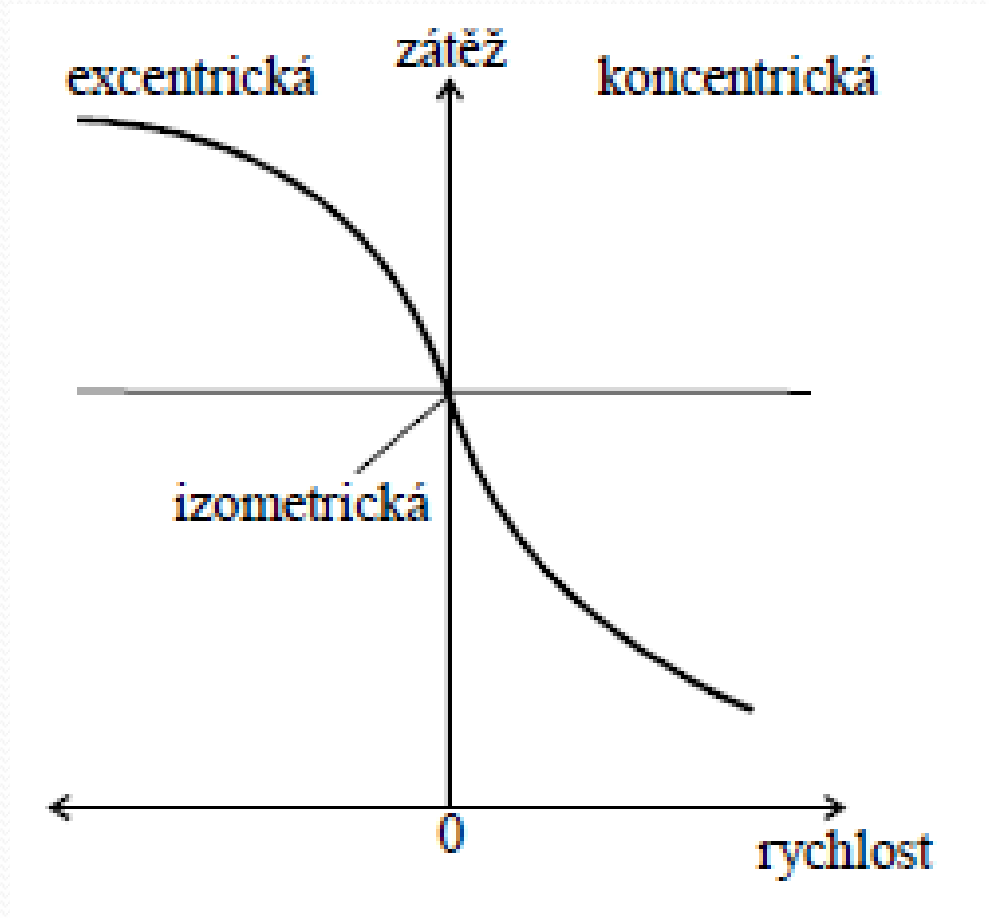

Velikost síly vs. rychlost kontrakce

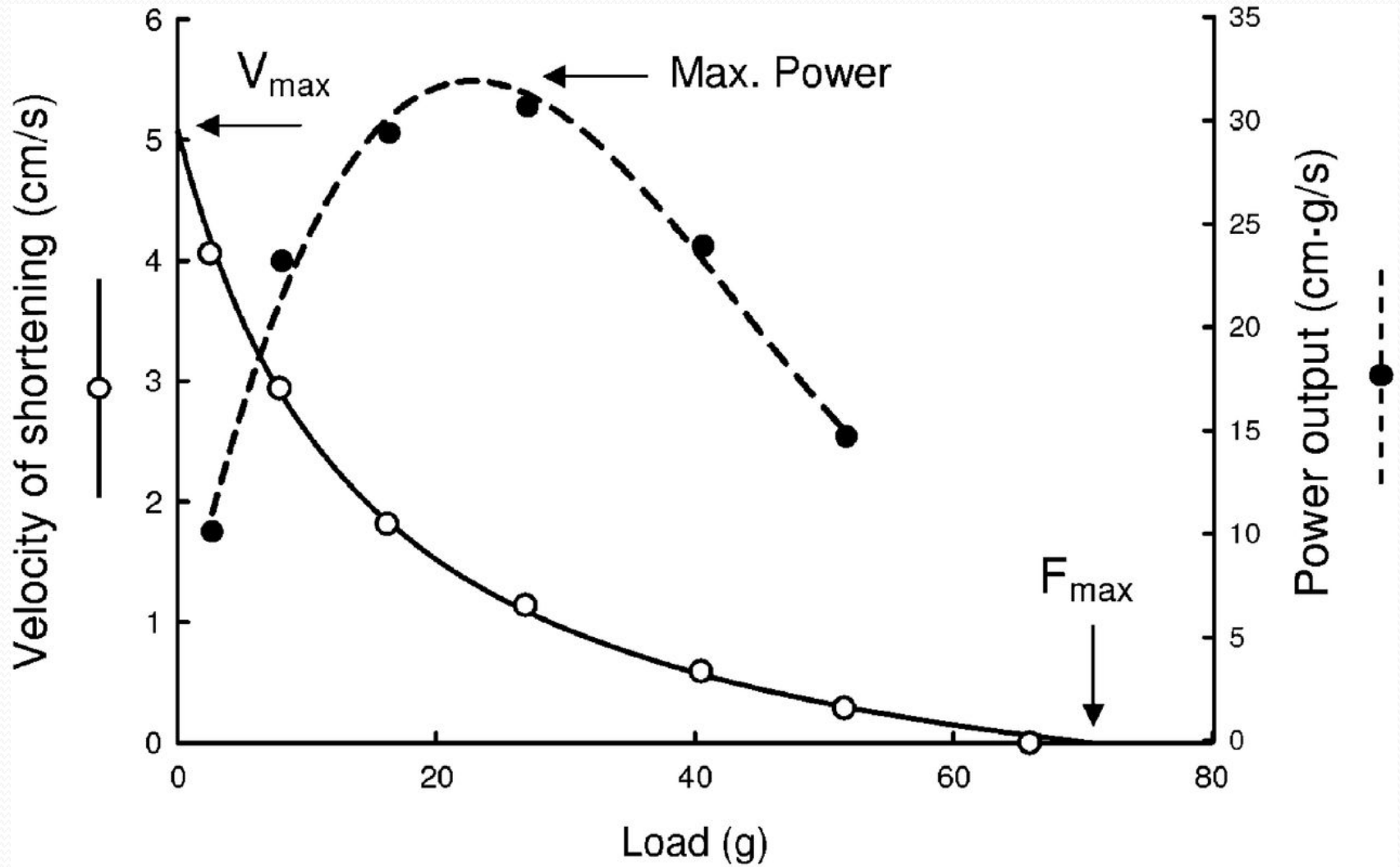
- S rostoucí rychlostí kontrakce se zmenšuje velikost vyvíjené síly

Velikost zátěže vs. rychlost kontrakce

Hillova křivka

Energie při svalové kontrakci

- **Energie při svalové kontrakci**
  - produkce tepla – aktivační + zkracovací
  - Celková energie, uvolněná během pracovní fáze stahu, je dána vztahem (w = mechanická práce zdvihu):
    - $E = Q_a + Q_z + W$
- **Energie při svalové relaxaci**
  - relaxační teplo, kdy dochází k přeměně potenciální elastické energie uložené v PEE, SEE
- **Výkon svalu při svalové kontrakci**
  - Hillova křivka
  - Maximální výkon je dosažen při zatížení svalu, které odpovídá asi 1/3 velikosti maximální síly při izometrické kontrakci.
- **Účinnost svalu**
  - Přibližně 20 %

Mechanické vlastnosti svalu

- Faktory: věk, pohlaví, zdravotní stav, denní doba (vliv hormonů), stupeň trénovanosti svalu, teplota atd.
- Pevnost
  - pro lidský sval mezi 0,26 až 0,90 MPa.
  - k nevratným změnám (deformaci) dochází po protažení svalu o 40–50 % klidové (fyziologické) délky. Přetržení svalu nastává až po změně klidové délky svalu na 1,5 až dvojnásobek.
  - pevnost maximálně kontrahovaného svalu – je rozdílná pro různé svaly, přibližná hodnota se pohybuje kolem 1,25 MPa (50–100x **menší než u šlach**)